

9

INSTITUCIONS FINANCERES

RESUM

La situació d'emergència sanitària provocada per la crisi del coronavirus i les necessàries mesures de contenció que s'han aplicat tenen un impacte intens sobre l'economia en general, tot i que les mesures de política econòmica adoptades poden ajudar a mitigar els efectes negatius esperats.

En aquest sentit, és important conèixer quins són els nivells de partida dels principals indicadors financers de les Balears per identificar les fortaleses i debilitats del vessant financer de l'economia, i així anticipar i actuar sobre les àrees que experimenten un impacte més gran.

En aquest capítol de la memòria del CES, s'analitza la situació del sistema financer de les Balears l'any 2019, comparat amb el total nacional. Constatam que hi ha indicadors, com la situació patrimonial de famílies i empreses, que presenten una millor posició que a l'inici de la crisi del 2008, i d'altres, com l'endeutament públic, que podrien presentar uns nivells elevats, tenint en compte el previsible increment del deute públic que es produirà a partir del 2020 per finançar les mesures per combatre els efectes negatius de la COVID-19.

El context del 2019 s'ha d'emmarcar dins de l'augment dels riscos del sistema financer nacionals i internacional, explicat per la continuació de l'alentiment de l'economia global i de la incertesa geopolítica, comentades a la memòria anterior. Aquesta situació va afectar negativament el volum de crèdit, cost del finançament i nivells d'estalvi. No obstant això, alguns indicadors financers de les Balears van tenir un comportament relativament millor que a la resta d'Espanya, dins d'una tònica d'alentiment general.

El crèdit concedit per institucions financeres a les Illes Balears es va incrementar en un 3,0% i es va rompre una tendència negativa de nou anys, que va situar el volum de crèdit total als 29.902 euros el 2019. El volum de crèdit mitjà per operació va ser de 25.518 euros, un fet que suposa un disminució d'un 3,47%, a causa d'un increment en el nombre d'operacions superior a l'augment del crèdit total.

La ràtio de crèdit sobre el PIB va ser del 88,66%, per la qual cosa s'ha mantingut estable en relació amb el 2018. Des del 2008 aquesta ràtio s'ha reduït en 87,34 punts percentuals, seguint la tendència general de despallanquejament de la resta d'Espanya, que fa que la situació patrimonial de famílies i empreses sigui millor que abans de la crisi del 2008.

El nombre d'hipoteques concedides a les Balears el 2019 va caure fins a les 13.767, la qual cosa suposa una taxa de creixement del -5,5 % en relació amb el 2018. El volum mitjà també es va reduir fins als 221.171 euros. Aquesta tendència contrasta amb el creixement en volum mitjà i nombre d'hipoteques registrat a la resta d'Espanya, tot i que, en termes absoluts, el volum mitjà continua sent superior a les Illes en un 149,8 %. El nombre d'execucions hipotecàries, indicador de risc al segment d'hipoteques, s'ha incrementat a les Balears en un 4,65 %, fins a les 405.

El deute de les administracions públiques a les Balears va arribar fins als 8.863 milions d'euros. Això suposa un increment de l'1,80 % en relació amb el 2019, superior al 0,66% registrat a la resta de comunitats autònomes. Tot i que la composició de l'endeutament s'ha mantingut relativament estable, ha augmentat el recurs dels valors representatius de deute, disminuint la dependència del fons de finançament de les comunitats autònomes (FLA).

Pel que fa a la capacitat d'estalvi a les Illes, el volum de dipòsits en termes de PIB se situa en el 79,37% del PIB el 2019, un percentatge 2,01 punts percentuals inferior en relació amb l'any anterior. En cas que aquesta caiguda reflecteixi una disminució de la capacitat d'estalvi dels agents econòmics, podria debilitar la millora a la seva posició patrimonial.

9.1.

INTRODUCCIÓ

Aquesta secció presenta una anàlisi dels principals indicadors financers de l'economia de les Illes Balears. Tot i que l'enfocament es fa des d'una perspectiva financera global, la major part dels indicadors fan referència a institucions financeres. Això és degut al fet que les Balears, igual que la resta d'Espanya i també Europa, tenen una economia bancaritzada, on les institucions financeres aglutinen la major part dels actius financers de l'economia.

Les dades dels indicadors financers presentats en aquesta memòria fan referència a l'any 2019, en comparació amb els anteriors. Per tant, els efectes negatius de la crisi del coronavirus encara no s'hi veuen reflectits. No obstant això, es comenta com podrien evolucionar les diferents magnituds a causa de l'impacte de la situació d'emergència sanitària iniciada el 2020.

9.2.

INSTITUCIONS FINANCERES A LES ILLES BALEARS

9.2.1. EVOLUCIÓ DEL CRÈDIT D'INSTITUCIONS FINANCERES

El primer indicador que cal analitzar és el volum de crèdit total a les Illes Balears. Com que el crèdit en una economia està relacionat amb inversions i despeses per part dels agents de l'economia, l'anàlisi de

l'evolució del crèdit total és un indicador de dinamisme econòmic.

En aquest sentit, és esperable que el volum de crèdit en el sector privat pateixi un impacte negatiu al llarg del 2020 a conseqüència de la pandèmia de COVID-19 i les (necessàries) mesures de confinament, que estan produint una important caiguda de l'activitat econòmica que ja es reflecteix en indicadors d'atur i prediccions de creixement del 2020.

Per al sector privat, això suposa una possible reducció del nivell de crèdit —tot i que els programes d'avalis públics anunciats per combatre la crisi podrien limitar l'efecte sobre el crèdit a les empreses no financeres— i un increment del risc de crèdit per la caiguda d'ingressos de famílies i empreses. En relació amb el deute públic, és esperable que s'incrementi en aquest període de crisi en què les institucions públiques han d'augmentar el volum de despeses.

El gràfic 1-9.1a. presenta l'evolució del crèdit total en el conjunt d'administracions públiques, empreses no financeres i famílies des de l'any 2006, un any abans d'esclatar la crisi de les hipoteques *subprime*, fins al 2019. Per tenir un punt de referència, es presenta també la sèrie per al conjunt d'Espanya, amb l'objectiu de comparar la situació del finançament actual a les Illes en relació amb la resta de províncies espanyoles.

S'hi observa que el crèdit a les Illes ha tingut un creixement positiu el 2019, que ha romput la tendència de creixements negatius al total del crèdit durant nou

anys seguits. Concretament, la taxa de creixement ha passat al 3,0% el 2019 (en comparació al -4,9% observat a finals de 2018) i ha situat el volum total de crèdit en els 29.902 milions d'euros el 2019, comparat amb els 29.045 milions d'euros de 2018. Per trobar una xifra semblant a la sèrie, hem de retrocedir fins a l'any 2005 (Vegeu gràfic I-9.1a.), abans de l'encadenament de taxes negatives que es va iniciar amb la crisi.

El creixement positiu del crèdit a les Illes de l'any 2019 contrasta amb la taxa de creixement negativa observada a la resta d'Espanya, on les entitats de dipòsits continuaren reduint el volum de crèdit als seus balanços. Tot i que el creixement negatiu s'ha moderat, el crèdit s'ha reduït en un 1,4% el 2019, en comparació amb la disminució del 4,5% registrada el 2018 (Vegeu gràfic I-9.1b.).

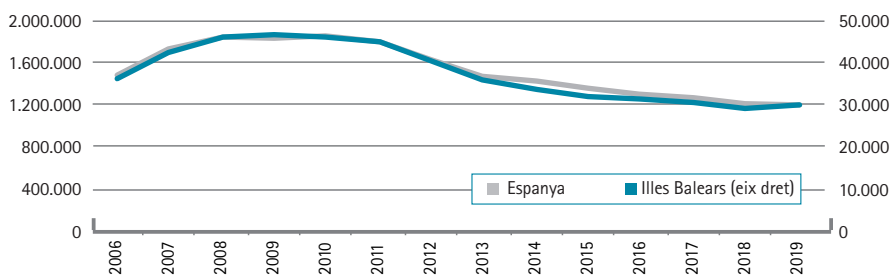
Segons l'*Informe d'Estabilitat Financera*, del Banc d'Espanya, la moderació en la caiguda és deguda a la reducció de la

baixa de balanços de préstecs ja existents, combinada amb un menor creixement del nombre de crèdits nous. Pel que fa al pes del volum de crèdit a les Illes en relació amb el total estatal, es manté relativament estable en el 2,49% a finals de 2019.

Dividint l'import total del crèdit per la informació del nombre d'operacions de crèdits vius, obtenim una estimació de quin ha estat l'import mitjà del finançament per operació¹. Del gràfic I-9.1c. es desprèn que l'import mitjà del crèdit a les Illes Balears va ser de 25.518 euros per operació de crèdit. Això suposa un disminució d'un 3,47% amb relació a l'import mitjà de 26.436 euros registrat el 2018, i és conseqüència d'un increment en el nombre d'operacions superior a l'increment del crèdit total.

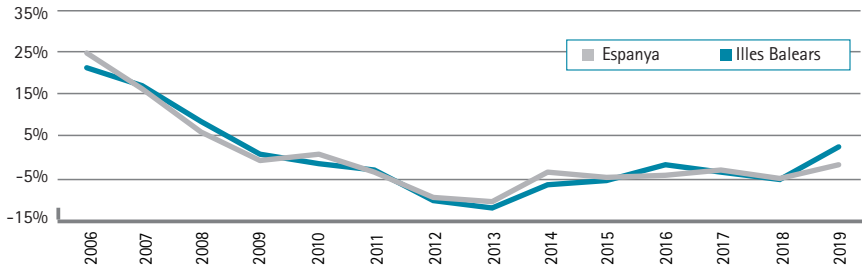
1. A les anteriors memòries, es presentava la informació de l'import mitjà per titular. A causa del canvi d'informació proveïda a la memòria de la central d'informació del riscs del Banc d'Espanya, s'analitza ara l'import per operació. Per recuperar el volum de crèdit per operació per anys anteriors al 2017, s'assumeix que el nombre d'operacions per titular és el de l'any 2017; això són 2,32 operacions per titular a les Balears i 2,16 operacions per titular a Espanya.

Gràfic I-9.1a.
Volum de crèdit (milions d'euros) (2006-2019)

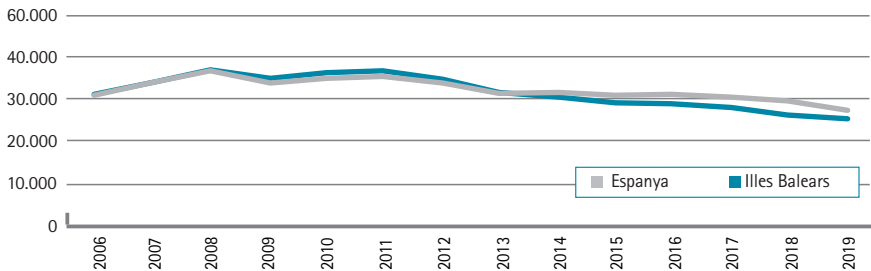
Font: Butlletí estadístic del Banc d'Espanya, memòria CIR, i elaboració pròpia

Gràfic I-9.1b.
Taxa de creixement del crèdit (2006-2019)

Font: Butlletí estadístic del Banc d'Espanya, memòria CIR, i elaboració pròpia

Gràfic I-9.1c.
Import mitjà per operació (euros) (2006-2019)

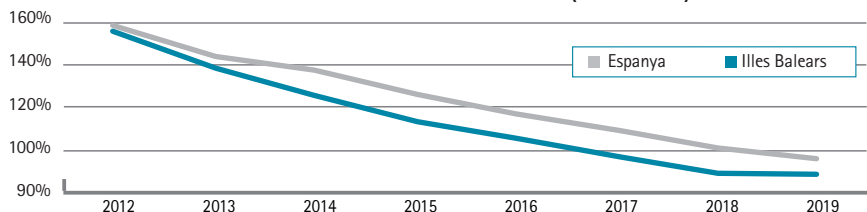
Font: Butlletí estadístic del Banc d'Espanya, memòria CIR, i elaboració pròpia

Per al conjunt d'Espanya, tot i que l'import mitjà per operació continua per sobre del valor de les Illes, presenta una caiguda més accentuada que a les Balears, amb un decreixement del 7,24%: dels 29.595 euros el 2018 fins als 27.452 euros a finals de 2019. Cal remarcar que la sèrie de total de crèdit engloba crèdits molt heterogenis (hipoteques, crèdits a empreses, crèdits al consum, etc.), per la qual cosa l'import mitjà per operació no es pot interpretar com un valor representatiu de tots els crèdits de la sèrie, sinó com un valor mitjà del nivell d'endeutament per operació de crèdit.

En termes relatius a la mida de l'economia balear, el pes de l'endeutament de les Illes ha estat semblant al que es va registrar el 2018 (Vegeu gràfic I-9.2.), atenuant la tendència de despallanquejament continuada des de l'inici de la crisi que ha reduït l'endeutament des del 176% del PIB el 2010 fins al 88,66% del 2019. Per tant, els agents econòmics de les Illes Balears presenten una situació patrimonial més sòlida de la que hi havia a l'inici de l'anterior crisi per fer front al període contractiu de l'economia a causa de les conseqüències del coronavirus.

Gràfic I-9.2.

Crèdit total en relació amb el PIB (2012-2019)

Font: Butlletí estadístic del Banc d'Espanya, INE i elaboració pròpia

En el cas d'Espanya, el nivell d'endeutament en relació amb el PIB ha seguit disminuint el 2019 i ha passat d'un volum de crèdit del 101,1 % del PIB el 2018 fins al 96,3 % el 2019. Per tant, tot i la reducció observada el 2019, el volum de crèdit sobre PIB és 7,65 punts percentuals superior a Espanya que a les Illes Balears. El procés de reducció del volum de crèdit sobre el PIB que observam a l'economia de les Balears ha estat més accentuat que el que s'ha produït al conjunt d'Espanya. Si analitzam la reducció acumulada de la ràtio de crèdit al PIB durant la darrera dècada, entre els anys 2010 i 2019, es constata que a les Balears ha estat igual a 87,70 punts percentuals en comparació amb els 75,46 punts de la resta d'Espanya.

9.2.1.1. Crèdit a empreses no financeres

Utilitzant informació de la base de dades del SABI, que conté informació de les empreses que operen a Espanya fins a desembre de 2018, obtenim que el volum de crèdit a llarg termini de les empreses no financeres ubicades a les Illes va representar el 45,30 % del volum de crèdit de les Illes Balears l'any 2018.

En termes de creixement interanual, el crèdit a les empreses no financeres va experimentar una caiguda del 4,21 % del 2017 al 2018, en línia al creixement negatiu d'aquest període del crèdit total ja comentat i també relacionat amb la caiguda observada en empreses no financeres de la resta de l'Estat (-8,1 %, segons dades del Banc d'Espanya).

Com que el creixement del crèdit total a les Balears és positiu (2,95 %) el 2019, i donada la tendència de menor contracció del crèdit a empreses de l'àmbit nacional (decreixement del 2,26 % el 2019, segons el Banc d'Espanya), és esperable que s'hagi donat un creixement positiu del crèdit a empreses no financeres el 2019. No obstant això, com ja s'ha comentat, els efectes de l'alentiment forçat de l'economia el 2020 a causa de la COVID-19 possiblement conduiran el creixement del crèdit a empreses al terreny negatiu.

El gràfic I-9.3. representa la distribució de les empreses de les Illes Balears en funció del seu cost d'endeutament l'any 2018, definit com la ràtio de despeses financeres netes de les empreses dividides pel volum d'endeutament total a llarg termini.

S'hi observa que la distribució el 2018 s'ha mantingut relativament estable en comparació amb el 2017, tot i que sembla que hi ha un desplaçament d'empreses que el 2017 es finançaven a taxes al voltant del 3 % cap a l'interval del 2 %.

La mitjana del cost de finançament va ser de 4,29 % el 2018 (fet que suposa 9 punts bàsics menys que el 2017) i el valor mitjà va ser de 6,03 % (4 punts bàsics inferiors que el 2017). La moda —el tipus d'interès més freqüent al qual es financen les empreses— estaria situada entorn del 2,39 %. Aquesta dada és consistent amb la dada del Banc d'Espanya², que situa la taxa anual equivalent (TAE) del finançament d'empreses no financeres per crèdits vius de menys de 250.000 euros en un 2,67 % el 2018. El 2019 aquest tipus es redueix fins al 2,58 %, així que podríem esperar una reducció equivalent també a les empreses de les Illes Balears.

De la distribució de les empreses, un 32,20 % i un 59,39 % de les empreses té un cost de finançament inferior al 3 % i al 5 %, respectivament el 2018. Si ens centram en la part dreta de la distribució, es fa palès que el 15,19 % de les empreses suporten un cost de finançament superior al 10 %, percentatge que es redueix fins al 8,51 % si consideram costos iguals o superiors al 15 %.

Si ens centram en el tipus d'activitat econòmica de les empreses, observam al gràfic I-9.4. que les empreses dedicades al turisme són les que acumulen un percentatge més alt del crèdit a empreses

no financeres, amb un 41,3 % del crèdit total el 2018, la qual cosa suposa una reducció de 0,7 punts percentuals en relació amb el 2017. Les següents, per ordre d'importància del volum de crèdit sobre el total, serien les empreses relacionades amb activitats de construcció i promoció immobiliària, que van incrementar el pes del 29,2 % fins al 30,6 % sobre el total de crèdits. Aquestes dues activitats econòmiques representen un percentatge acumulat del 71,9 % del crèdit total, en línia amb la importància que tenen dins el conjunt de l'economia balear.

Amb una menor proporció del pes total, les empreses dedicades al comerç majorista i al detall; administratives i serveis auxiliars, i professionals o científiques acumularien un 6,2 %, 4,2 % i 4,1 %, respectivament, del crèdit concedit a empreses no financeres.

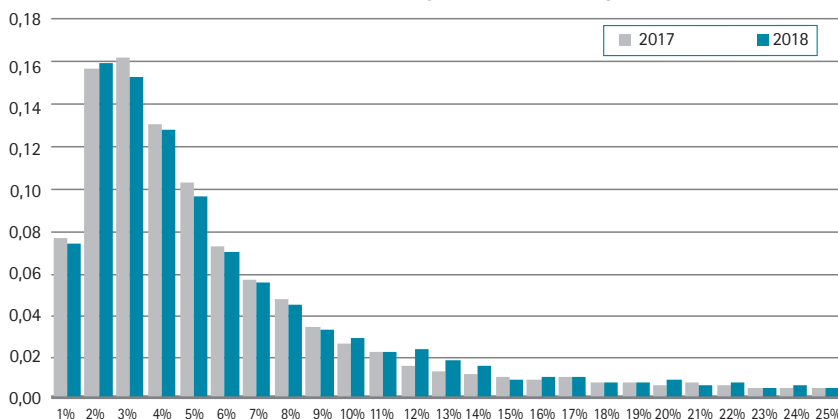
A causa de l'especialització de les empreses balears en activitats de l'àmbit dels serveis, el crèdit a la indústria representa un 3,6 % del total, i el crèdit a empreses relacionades amb activitats agrícoles i ramaderes ascendeix a l'1,0 % del total. Si comparam els anys 2017 i 2018, es veu que la composició del crèdit a empreses per activitats econòmiques s'ha mantingut relativament constant.

Per analitzar els riscos associats al crèdit empresarial de les Balears, podem estudiar l'evolució de les ràtios de dubtositat (crèdit de dubtós cobrament en relació amb el total de crèdit) per a cada sector, calculades a partir de la informació del butlletí estadístic del Banc d'Espanya.

2. Font: Butlletí estadístic del Banc d'Espanya, 2020.

Gràfic I-9.3.

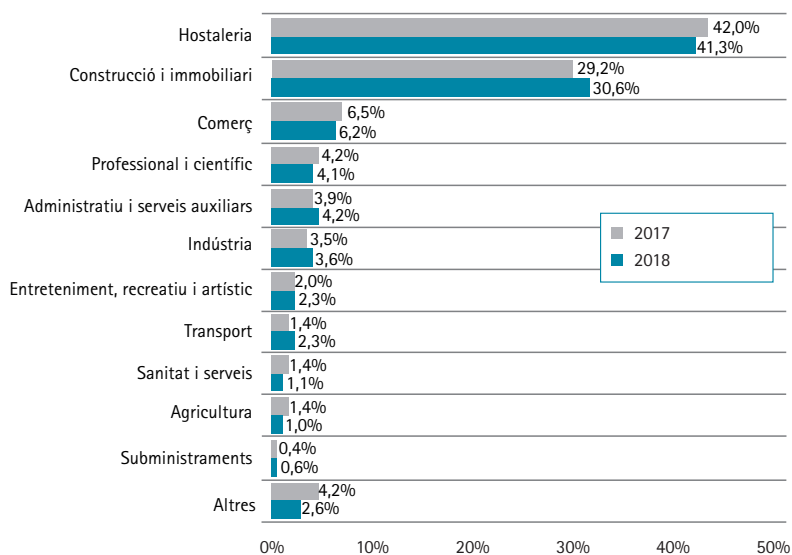
Distribució del cost de l'endeutament per cost del finançament (2017-2018)

Font: SABI i elaboració pròpia

Gràfic I-9.4.

Distribució de l'endeutament per sector econòmic (2017-2018)

Font: SABI i elaboració pròpia

La construcció, la segona en importància a les Balears, continua tenint la taxa de dubtositat més elevada d'entre tots els sectors l'any 2019, igual de l'11,99 %, i

molt superior a la mitjana del 5,53 % per al conjunt d'activitats. No obstant això, la principal activitat de les Illes, l'hostaleria —així com les activitats immobiliàries—,

han reduït considerablement els nivells de dubtositat, i les seves ràtios el 2019 se situen al 5,23 % i al 5,79 %, respectivament. Aquests valors són propers a la mitjana del conjunt d'activitats i lluny dels valors de 9,42 % i 9,04 % que presentaven el 2014.

Per tant, en conjunt podem afirmar que el risc dels préstecs empresarials s'ha reduït considerablement. Per una banda, per la reducció conjunta de la dubtositat a tots els sectors productius durant els darrers anys. Per altra banda, perquè la reducció ha estat especialment intensa en els sectors del turisme i de les activitats immobiliàries, que representen un percentatge important del deute empresarial balear. També la construcció ha reduït considerablement el seu risc, ja que, malgrat que les taxes de dubtositat són altes el 2019, han experimentat una forta reducció des del valor de 24,49 % que tenien el 2011. L'explicació d'aquesta baixada més accentuada de la dubtositat en els sectors de la construcció i l'immobiliari és principalment per la venda —per part de determinades entitats bancàries— de carteres d'actius relacionades amb aquestes activitats, segons la informació del Banc d'Espanya.

9.2.1.2. Finançament de les famílies

Per estudiar l'accés i la disponibilitat de crèdit de les llars balears posam el focus en el crèdit hipotecari, que representa la major part de l'endeutament d'una família que ha adquirit un habitatge. Els indicadors que s'utilitzen per analitzar-ne l'evolució són el nombre d'hipoteques constituïdes en els darrers anys, així com el nombre d'execucions hipotecàries, ambdues dades obtingudes a partir de la informació pro-

porcionada per l'INE. La descriptiva queda resumida al quadre I-9.1.

El nombre d'hipoteques concedides a les Illes Balears permet analitzar el grau d'accés al finançament bancari de les famílies a les Balears, en termes del nombre de llars que han pogut accedir a un crèdit hipotecari. El requadre 1 mostra que el nombre d'hipoteques va ser de 13.767 l'any 2019, fet que representa un creixement negatiu de 5,5 % respecte de les concedides el 2018.

Per tant, s'accentua el creixement negatiu que ja observàrem l'any 2018, en què el nombre d'hipoteques constituïdes havia disminuït un 0,75 %. En termes del volum total concedit, es va situar en els 3.044,86 milions d'euros, un 8,73 % menys que l'any 2018, la qual cosa implica un canvi de signe en relació amb la tendència positiva observada des de l'any 2013 i que es va accelerar el 2018 i el 2017 amb taxes de creixement del 16,37 % i el 16,56 %, respectivament.

A més, la caiguda del volum total és superior a la reducció en el nombre d'hipoteques concedides, fet que acaba reduint l'import mitjà per hipoteca, que va passar de 228.867 euros l'any 2018 a 221.171 euros el 2019. De fet, això representa un decreixement del 3,36 %.

Aquestes xifres indiquen que les entitats estan concedint hipoteques de menor import. Per tant, la reducció en el volum de crèdit nou destinat al finançament hipotecari s'explica per la combinació d'una caiguda en el nombre d'hipoteques constituïdes amb un menor preu que paguen els nous acreditats amb relació al pagat durant els darrers anys.

En comparació amb l'evolució de les hipoteques a Espanya, s'observa un major dinamisme que a les Balears, ja que tant el nombre d'hipoteques noves constituïdes com el volum mitjà per hipoteca van créixer el 2019 a unes taxes del 3,06 % i 3,23 %, respectivament. En conseqüència, el volum total de les hipoteques a Espanya va augmentar un 6,39 %. Això contrasta amb la taxa negativa del -8,72 % registrada a les Balears.

Per tant, el creixement del volum de crèdit hipotecari al conjunt d'Espanya és indicador d'un major dinamisme en la concessió de finançament a les famílies per accedir a l'habitatge que a les Balears. No obstant això, el preu mitjà de la hipoteca a les Balears el 2019 (221.171 euros) continua sent 1,49 vegades superior al preu mitjà

del conjunt d'Espanya (147.557 euros), fet que denota uns preus més alts per a l'accés a l'habitatge a les Illes.

Finalment, l'evolució del nombre d'execucions hipotecàries pot ser un indicador de la capacitat de pagament de les hipoteques per a les llars. Al darrer any, es constata que el nombre d'execucions s'ha incrementat tant a les Balears com a Espanya, amb un creixement del 4,65 % i el 4,45 %, respectivament, trencant una tendència decreixent observada des del 2014, el primer any des del qual es disposa de dades de la sèrie. Per tant, s'interpreta que s'ha incrementat el risc d'impagament als préstecs hipotecaris arreu d'Espanya, i es probable que augmenti encara més durant el 2020 a conseqüència de la crisi sanitària del coronavirus.

QUADRE I-9.1. HIPOTEQUES A FAMÍLIES (2009-2019)

	Illes Balears				Espanya			
	Nombre d'hipoteques	Volum de les hipoteques (milers d'euros)	Import mitjà (€)	Nombre d'execucions hipotecàries	Nombre d'hipoteques	Volum de les hipoteques (milers d'euros)	Import mitjà (€)	Nombre d'execucions hipotecàries
2009	30.178	4.238.247	140.442	–	1.082.587	149.290.543	137.902	–
2010	27.153	3.906.068	143.854	–	960.948	122.490.463	127.468	–
2011	19.325	2.420.050	125.229	–	651.759	77.957.706	119.611	–
2012	14.963	1.795.346	119.986	–	456.765	51.743.707	113.283	–
2013	10.207	1.365.968	133.827	–	326.978	37.484.012	114.638	–
2014	9.786	1.489.345	152.191	1.941	315.535	41.097.804	130.248	70.422
2015	12.748	2.181.378	171.115	1.328	371.981	48.936.163	131.556	60.032
2016	13.907	2.459.346	176.842	753	400.873	53.610.362	133.734	41.288
2017	14.686	2.866.644	195.196	515	429.082	60.691.568	141.445	27.171
2018	14.576	3.335.965	228,867	387	478.403	68.382.147	142.938	25.903
2019	13.767	3.044.859	221,171	405	493.034	72.750.879	147.557,530	27.055

Font: INE i elaboració pròpia

9.2.1.3. Institucions financeres en el finançament de les administracions públiques

El gràfic I-9.5. mostra la composició del volum de deute de les administracions públiques segons el protocol de dèficit excessiu (PDE), per a les Illes Balears i per al conjunt de les comunitats autònomes espanyoles. Les dades mostren que el deute de les administracions de les Balears arriba fins als 8.863 milions d'euros el desembre de 2019, fet que suposa un creixement d'1,80 % en relació amb el 2018.

Aquest creixement és superior al creixement del 0,66 % registrat a la resta de comunitats autònomes i s'explica perquè el pes que representa el deute de les Balears sobre el total del deute autonòmic s'ha incrementat en 3 punts bàsics, del 2,97 % el 2018 al 3,00 % registrat el 2019. En termes de PIB, el deute de les administracions públiques a les Balears va assolir el seu nivell màxim del 30,9 % el juny del 2015 i ha evolucionat fins al 26,3 % de la producció anual a les Illes el desembre de 2019.

Tot i l'increment del deute, les Balears re-
peteixen la cinquena posició dins la llista de comunitats més endeutades en termes de PIB, al darrere de la Comunitat Valenciana (42,1 %), Castella-la Manxa (34,9 %), Catalunya (33,4 %) i Múrcia (29,3 %). Per contra, les comunitats amb les administracions menys endeutades en termes de PIB tornen a ser, igual que el 2018, el País Basc (12,6 %), Madrid (14,0 %) i les Canàries (14,0 %). En relació amb el total de les comunitats autònomes, l'endeutament en termes de PIB per a les Balears és 3,6 punts percentuals superior comparat amb

la mitjana total (22,7 %). Això implica un creixement de 0,3 punts percentuals en relació amb la diferència observada en la mitjana de l'endeutament sobre el PIB de l'any 2018.

De l'anàlisi de la importància de les fonts de finançament, el crèdit amb el fons de liquiditat autonòmic (FLA) continua suposant el recurs predominant a l'estructura de finançament de les administracions públiques de les Balears el 2019, amb un pes del 68,8 %. No obstant això, el pes amb relació a les altres fonts s'ha reduït des del 73,9 % registrat el 2018.

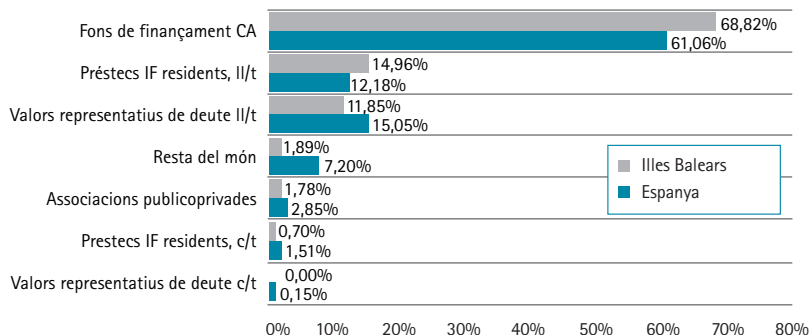
Aquest fons va ser creat l'any 2012 amb l'objectiu que les comunitats autònomes poguessin demanar una línia de crèdit a l'Estat per fer front a les seves obligacions de deute. La importància del FLA en el deute total de les administracions de les Illes és 7,8 punts percentuals superior al pes del FLA a la resta de comunitats autònomes, fet que suposa més dependència de les Illes al finançament directe de l'Estat.

No obstant això, aquesta diferència s'ha reduït 5,1 punts percentuals en relació amb el 2018, en què va ser de 12,8 punts percentuals, un fet que indica, a la vegada, una reducció de la dependència del finançament directe de l'Estat i una convergència amb la resta de comunitats autònomes.

La segona font de finançament del deute de les administracions públiques de les Illes Balears, en termes d'importància relativa, són els préstecs a llarg termini concedits per entitats de dipòsit espanyoles, amb una pes del 14,96 % del deute total de la comunitat.

Gràfic I-9.5.

Composició del deute segons el PDE (desembre de 2019)

Font: SABI i elaboració pròpia

Aquest percentatge ha augmentat 2,8 punts percentuals en relació amb el 2018, quan representava el 12,18 % del pes total. Els préstecs a curt termini continuen tenint una importància minoritària, tot i que s'ha incrementat des del 0,43 % el 2018 fins al 0,70 % del deute total el 2019. Si se sumen els préstecs a curt i llarg termini d'entitats financeres residents, el percentatge que resulta (15,66 %) és semblant al de la suma de totes les comunitats autònomes (13,69 %), tot i que en aquest cas els préstecs d'entitats representen la tercera font de finançament.

La següent font de finançament per ordre d'importància a les Illes són els valors representatius del deute, que són el recurs que ha incrementat més la seva importància —des del 7,47 % el 2018 fins a l'11,85 % el 2019— i ha convergit així amb la mitjana de les comunitats autònomes, on representa el 15,05 % del deute.

La resta de fonts de finançament del deute tenen una importància inferior al 4 % del

total. Cal destacar que el finançament d'entitats financeres no espanyoles arriba al 7,20 % (7,97 %) del deute de totes les comunitats autònomes espanyoles el 2019 (2018) i, a les Balears, aquest percentatge es redueix a l'1,89 % (3,42 %).

9.2.2. ESTALVI A LES ILLES BALEARS: EVOLUCIÓ DELS DIPÒSITS

Aquest punt analitza l'evolució del volum de dipòsits que la suma del sector privat (famílies i empreses) i les administracions públiques tenen dipositat a les institucions financeres que operen a les Illes Balears. A finals de l'any 2019, el volum de dipòsits de les entitats de les Illes va ascendir als 26.750 milions d'euros, una quantitat que representa un 4,38 % més que el 2018. En comparació amb el conjunt de l'Estat, els dipòsits a les Balears representaven un 2,08 % del volum total el desembre del 2019, un percentatge pràcticament igual al registrat dotze mesos enrere (2,07 %).

En termes del PIB balear, el volum de dipòsits va arribar al 79,37 %, un percentatge 2,01 punts percentuals més baix que l'any anterior. Pel que fa al total d'Espanya, el volum de dipòsits és inferior, ja que la ràtio de dipòsits sobre el PIB espanyol ascendeix al 103,43 % del PIB³.

Per tant, el nivell d'estalvi a les Balears en forma de dipòsits bancaris pel que fa a la mida de l'economia és inferior al del conjunt de l'Estat. En aquest sentit, tot i que observàvem senyals de més fortalesa patrimonial a les llars i empreses de les Illes motivades pel procés continuat de desapanquejament, també hi ha factors de debilitat a les Illes vinculats, d'una banda, a la baixada de l'estalvi en forma de dipòsits en termes relatius de PIB i, de l'altra, a un menor percentatge d'estalvi en relació amb la resta de comunitats autònomes.

Tot i que no es disposen de dades concretes per a les Balears, cal adreçar la importància de la banca electrònica en la captació de dipòsits. Per al total nacional, els dipòsits captats mitjançant banca electrònica augmentaren fins als 47.723 milions d'euros, quantitat que representa un 3,71 % dels dipòsits totals captats el desembre de 2019, amb un creixement del 2,86 % en relació amb el volum de dipòsits de desembre de 2018.

Amb tot, es constata que la importància relativa de la banca electrònica en la captació d'estalvis és encara relativament reduïda al conjunt de l'Estat, tot i que ha experimentat un increment positiu inte-

ranual en els darrers anys. Per tant, es pot deduir que aquesta forma d'estalvi també té una importància petita a les Illes Balears.

9.2.3. XARXA D'OFICINES DE LES ENTITATS DE DIPÒSIT A LES ILLES BALEARS

El gràfic I-9.6. presenta l'evolució del nombre d'oficines d'entitats finances ubicades a les Balears des de l'any 2008 fins al 2019. S'ha produït una reducció en el nombre d'oficines durant els anys posteriors a la crisi econòmica i financera, des del valor màxim —assolit el 2008— de 1.254 oficines fins a les 677 oficines operatives a les Illes el desembre de 2019. Això suposa una reducció acumulada del 46,01 % entre l'any 2008 i el 2019.

A més, en els dotze mesos anteriors a desembre de 2019 es van tancar 84 oficines a les Illes. Això suposa un creixement negatiu de l'11,04 % en relació amb el 2018, molt superior al creixement mitjà anual del -4,18 % corresponent al període 2008-2019.

Pel que fa al nombre d'oficines en el conjunt d'Espanya, hi ha una evolució semblant a la de les Illes Balears. Des del màxim de 2008 (45.662 oficines), el nombre de sucursals ha experimentat un creixent negatiu acumulat del 47,77 % (creixement mitjà anual de -4,32 %) i s'ha reduït el nombre d'oficines fins a les 23.851 de finals de 2019. En ambdós casos, el nivell d'oficines és inferior al que hi havia abans de la desregularització de finals dels anys vuitanta.

La reducció continuada en el nombre d'oficines, tant a les Balears com a la resta

3. Nota: a l'anterior memòria hi havia una errada: es va presentar la ràtio inversa, és a dir, PIB sobre dipòsits.

d'Espanya és conseqüència del procés de reestructuració bancària iniciat durant la crisi, que també ha implicat la desaparició d'entitats financeres i que encara no ha finalitzat.

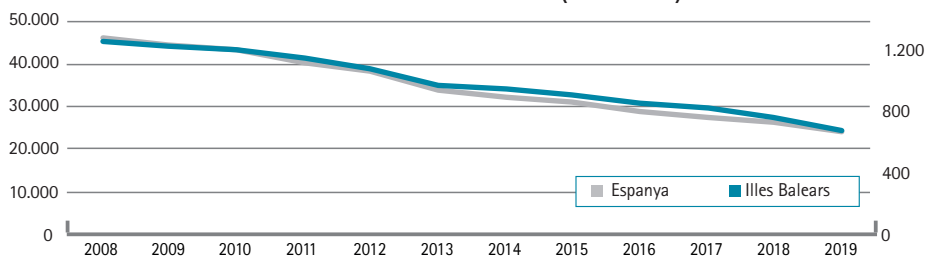
Per a l'any 2020 podem esperar que es produeixin nous tancaments, però no només a causa de la continuïtat del procés de reestructuració bancària, sinó també per les conseqüències negatives de la crisi de la COVID-19. En aquest aspecte, es pot esperar una caiguda en la demanda de serveis bancaris principalment per la disminució del crèdit a tots els sectors i la paralització de l'activitat econòmica general. En menor mesura, podríem esperar un impacte de la banca electrònica sobre el tancament de les oficines tradicionals per efecte de substitució, tot i que la magnitud seria reduïda per la importància limitada d'aquest tipus de banca, com s'ha comentat a la secció 2.2.

Si s'analitza la densitat de la xarxa d'oficines en relació amb la població, a les Balears hi havia 0,59 oficines per cada mil

habitants al final de l'any 2019. Amb relació a l'any 2018, s'ha produït una caiguda del 12,63 % (0,67 oficines per cada mil habitants l'any 2018). Aquesta disminució és conseqüència de la caiguda del nombre d'oficines i també de l'augment de població registrada a les Illes (creixement d'1,82 %, segons estadístiques de l'INE).

No obstant això, la densitat d'oficines per habitant és superior a les Illes que al conjunt d'Espanya, on el nombre d'oficines per cada mil habitants és de 0,51 al final de l'any 2019 (0,56 l'any 2018). L'anàlisi de la densitat d'oficines en relació amb la mida de la població és rellevant perquè és un indicador de benestar d'una societat, en la mesura en què determina el grau de provisió de serveis financers bàsics i d'inclusió financera per als habitants d'un municipi. És a dir, un nombre alt d'oficines a un territori disminueix el potencial risc d'exclusió financera dels habitants, és a dir, la impossibilitat d'accedir a serveis financers en el cas en què no hi hagi alternatives a l'oferta bancària proveïda a l'oficina.

Gràfic I-9.6.
Evolució del nombre d'oficines (2008-2019)

Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia

9.3.

ALTRES INSTITUCIONS FINANCERES I FONTS DE FINANÇAMENT ALTERNATIVES

En aquesta secció, s'analitzen els altres productes financers i les institucions financeres que serveixen per canalitzar l'estalvi i la inversió dels agents econòmics, tot i que en alguns casos són opcions encara incipients a les Illes Balears.

9.3.1. SOCIETATS DE GARANTIA RECÍPROCA: ISBA

Les societats de garantia recíproca són un tipus d'institució financera que tenen per objectiu la concessió d'aval a petites i mitjanes empreses amb la finalitat de garantir i facilitar l'accés al crèdit d'aquest tipus d'empreses i millorar els termes en què poden aconseguir finançament.

A les Illes Balears, la societat de garantia recíproca que presta serveis és l'ISBA. El 2019, la companyia ha avalat 578 operacions, per un import total de 51,2 milions d'euros, una quantitat que representa un creixement del 2,19 % respecte al 2018, quan l'import va ser de 50,11 milions d'euros. El 2019, el risc total avalat per l'ISBA ascendeix als 181,2 milions d'euros, la qual cosa suposa una taxa de creixement del 4,92 % en relació amb l'any anterior.

Del total d'operacions formalitzades, un 68,36 % són operacions destinades a la inversió i, d'aquestes, un 20,90 % a inversió en innovació tecnològica. Per altra banda, s'han avalat 177 projectes per a empreses

de nova creació, fet que suposa un creixement del 31,11 % respecte al 2018.

Finalment, cal destacar el paper que ha tingut l'ISBA l'any 2020 en la gestió de les mesures per pal·liar els efectes negatius de la COVID-19. En aquest aspecte, l'ISBA ha canalitzat les línies extraordinàries de liquiditat aprovades pel Govern de les Illes Balears destinades a petites i mitjanes empreses per garantir l'accés a finançament en condicions avantatjoses.

9.3.2. AMPLIACIONS DE CAPITAL

Els instruments de finançament que s'han comentat a les seccions anteriors són instruments de deute de les empreses. En aquest apartat s'analitzen les ampliacions de capital. Aquesta forma de finançament, a més d'augmentar el volum de recursos disponibles per a les empreses, suposen un increment de la seva solvència i capacitat per absorbir potencials situacions adverses.

Al gràfic I-9.7a., observam que el nombre de societats mercantils que amplien capital a les Balears se situa en 960 l'any 2019, 42 empreses menys que les registrades l'any 2018 (creixement de -4,19 %). El nombre d'empreses balears que amplien capital el 2019 representen el 3,15 % del total nacional, en comparació amb el 3,21 % registrat el 2018.

Si es comparen les sèries per a les Balears i Espanya, el nombre d'empreses del conjunt d'Espanya que amplien capital s'ha reduït més que el de les Balears. En concret, per al període de 2012-2019, el creixement mitjà anual del nombre d'empreses que

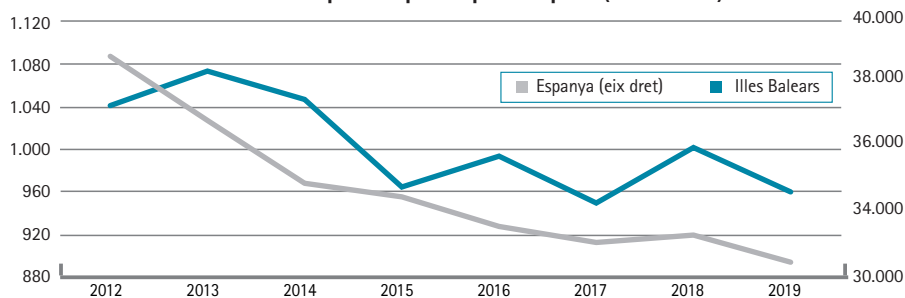
amplien capital és del -1,11% a les Illes, aproximadament la meitat del creixement negatiu del -2,39% de la resta d'Espanya.

Pel que fa al volum de les ampliacions de capital (Vegeu gràfic I-9.7b.), se situaren en els 1.052 milions d'euros el 2019 per les empreses de les Illes, fet que suposa una caiguda de l'1,71% en relació amb el 2018 i un trencament de la tendència positiva seguida durant els dos anys anteriors. Per al conjunt d'Espanya, la caiguda interanual ha estat del 6,19%, de nou més pronunciada que a les Illes, i el volum

total de capital ampliat va ser de 24.787 milions d'euros.

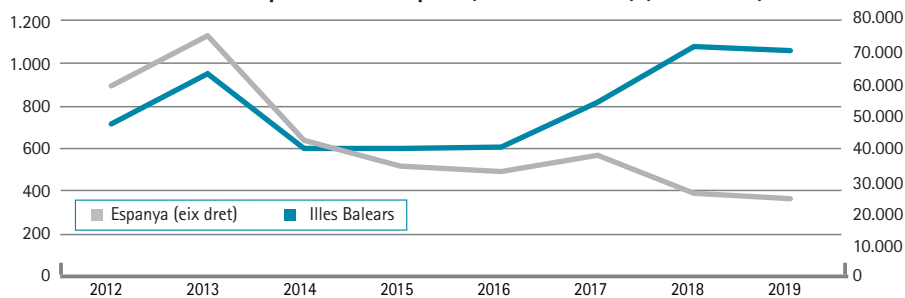
Pel que fa al volum mitjà per ampliació (Vegeu gràfic I-9.7c.), a les Balears ascendeix a 1,10 milions d'euros el 2019 i suposa un creixement del 2,59% respecte al volum mitjà d'ampliació de capital del 2018. Des de l'any 2018, el volum mitjà de les ampliacions de les empreses a les Balears ha passat a ser superior al volum mitjà de les empreses espanyoles, que va ser igual a 0,814 milions d'euros el 2019 (creixement negatiu del -3,80% en relació amb el 2018).

Gràfic I-9.7a.
Nombre d'empreses que amplien capital (2012-2019)

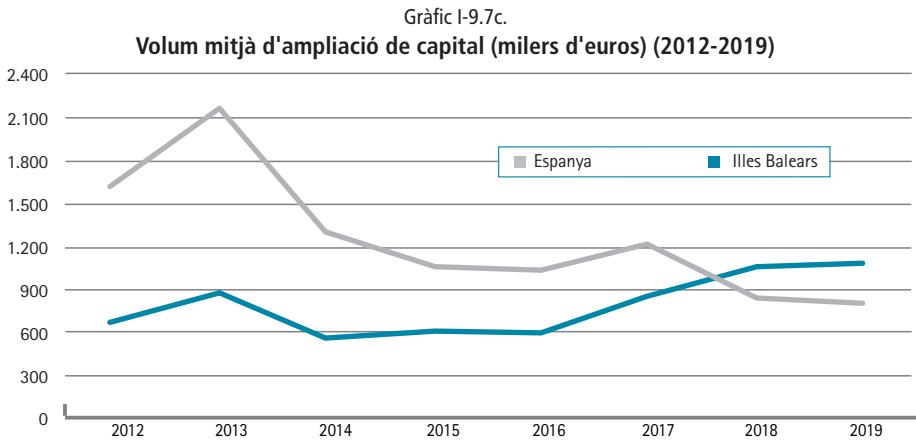
Font: INE i elaboració pròpia

Gràfic I-9.7b.
Volum d'ampliacions de capital (milions d'euros) (2012-2019)

Font: INE i elaboració pròpia

Font: INE i elaboració pròpia

9.3.2.1. Cotització a borsa i mercat alternatiu borsari (MAB)

La pràctica totalitat de la població d'empreses de les Balears no utilitza el finançament mitjançant el mercat borsari. Només un nombre reduït d'empreses amb ubicació a les Illes ha optat per cotitzar en borsa o en el mercat alternatiu borsari.

9.3.3. ALTRES

Les societats de capital risc són una alternativa per al finançament d'empreses noves i de projectes de nous emprenedors. No obstant això, aquesta forma de finançament encara no s'ha desenvolupat a les Balears.

A les anteriors memòries, també s'ha fet referència a una nova font de finançament anomenada micromecenatge (*crowdfunding*). Aquesta alternativa és un tipus de finançament col·laboratiu que es basa

en la captació de petites aportacions de diners fins a aconseguir la quantitat suficient per finançar un projecte. Tot i que està cobrant importància a països de l'entorn, la seva importància al nostre país encara és limitada.

L'informe publicat per Universo Crowdfunding i la Universitat Complutense estima que la recaptació mitjançant aquesta alternativa de finançament va ascendir a 159,65 milions⁴ a tot Espanya l'any 2018. Tot i que aquesta quantitat representa un creixement del 62,12 % en relació amb el 2017, la importància pel que fa a la resta d'alternatives de finançament és encara reduïda a Espanya i, per tant, també a les Balears.

4. No obstant això, l'informe no inclou plataformes que operen en el mercat secundari i que no requereixen autorització de la CNMV per operar. Segons l'informe, Si es tingués en compte la quantia recaptada per aquestes plataformes, la xifra podria arribar a multiplicar-se per tres.